

Քիւ 21.

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ե Ն Դ Ի Ր Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Ը Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Ց

1813.

4. 5. 6. Ա Պ Ր Ի Լ.

Ա Մ Ե Ր Ի Դ Ա Յ Ի

Մ ի ա յ ե ա լ Ն ա ի հ ա յ ն ի ե Ր :

Ք ա ա լ լ Ե ա լ թ ա լ Ե 8 Փ Ե Ր լ Ե ա լ Ե :

Արգըրվի Կրօնանաթիկոզական Թէ ըստ
հաւանական է որ ինկիլիդները զորք
Թափեն Սէրսեթ նաւահանգիստը, այրե-
լա հոտար տմերիգացւոյ հստոնը եր-
կաթ նւտած ու կեցոյն նաւերը և Թէ
սեմըրվեցաւ ըստ բազմութի նաւակներու
լեցուն ինկիլիկի զօրքով, որոնք անցան Սթ
Լորենցիոսի անդիլի կողմէն՝ հստակի եզած
սաւերը հալելու նպատակով (Օրադուր Կայսեր)

Ս Ա Ք Ս Ո Ն Ի Ա.

Լ Ե Ր Ի ա : 17 Մ ա Ր Ի :

Արշալազ զուեղը Ֆրանսիային զօրաց
Իգալիտի փոխադրեցին հետ առ քաղաքս Ե :

Արշալազը ու հոգը պատերազմին, իրեն
բարուցը լաւութի ու քաղաքական մէկ
փառքը չեն ընկերիս : ան զօրքը որ բուն
իրեն հրահանաքը սակին տնկենին չեն
բազրիր կըրթութի ընկեն : ան քաղաքի
բնակիչքը ու դեղաղիքը հիւ մէկ տեղիքը
ըսնին քանդատելու : չիկըրնար մէկը ա-
մենին երեսօղայի ու փոխադրեցին ըստ
քը ու փոյթը և իրեն ըսած գործողութի
ները :

Ինչպէս հոս նախապէս ասոր շրջանակ
ները կըգըտնըր ըստ բազմաւի Ֆրանսիային
զօրաց տմ առնակ կենուց, և ետեւ ետեւ
միտ կը հանգին օգնութի համար : Ասիկց
կըբաժնըրին ու կիւթան Էլլաա դեալին
զանազան կողմերը :

Սաքոնիայցիներուն մէկ ձեւաւոր քաւն
զը որոնք դեալ չեն ձգած Էլլաա դեալին
աջ կողմը, ըստ փառքեր ըրին իրադարձու-
թուն Պէրէկնտօրի մոտիկով : Զենեալին
դունդին, որոնք սառնից վախճաւու յոնգըգ
նութեմը առաջ վաղեց :

Մ Է Կ

Մէկ մեծ մասը կռիւնէն ճէնեռալին գունդէն դեռ կրկնեան էլազ գետէն ան դին, որոնց հրամայողը է Պէլլուսին Տուքան : Աս զօրքըս զանազան անգամ առիթ ունեցաւ զարնըլելու մասկոյներուն հետ, որոնցմէ շատ գերիներ բռնեցին ու խրկեցին Փարէզ : Ան զօրաց գունդը որնոր ժողոված է Մակոէսլուսկին շրջանակները, միշտ նորէն օգնութիւն կընդունիկոր :

(Գաւէթ • Քրահա :

Անապիւրի • 12 Մարտի :

Աս ամսուս 7 ին առաւօտեան դէմ յան կայծակի ըսկաւ արտաքոյ կարգի երկինքը գոռալով բոլոր զօրք թընտայնել, սաստիկ լուսաւոր փայլակներով ու շատ կայծակներով . աս միջոցիս մէջ մէյմընալ տեանըլեցաւ յանկարծակի աս քաղքիս նք Աննա մայր եկեղեցիին զանկակաւան դուռ խը բացմը պատած կայրերկոր . բոլոր քաղաքը հոն վազէց մարելու աս սաստիկ կըրակը, բայց իրենց գալը ուրիշ բանի չեծառայեց, բայց եթէ միայն տեսնելու ան շինծածքին այրիւր, որ էր ամենակատարեւ զորքերմը Գոթիկեան ըսկած ճարտարապետութե : Ամէնը կըվախնային չըլլայ թէ քաղքին վերի ծայրը բռնկի աս կըրակէս, որոգհետեւ հոնտեղի տուները թուղայէ շինած չէին . կըպաւ կըրակը ժաման մօտեղած մէկ դըպրոցիմը և մասնաւորիմը ասն, բայց աղատեցին կըրակէն աս շին ունածքները : Աս միջոցիս մէջ որ ամէնքը պատաղած էին հոս, և հիշ մէկուն միտքէն չէր անցնէրնէ, ան տանը աս կըրակին կայծակները քամիին ուժովը թռան քնացին Պոէմիսին գունդներէն գուրս, և հոնտեղը ըսկասն բռնկընել տուները . ուր տեղ հիշ մէկը օգնութիւն չէր կրնար հասնել . աս կըրակը իրեն ալէկ սընուսդ գըլուալով հոն . յարգը, խոտը, ցորենը, բանկեցաւ այնպէս սաստիկ՝ որ անկարելի էր մարելը, և հասաւ մինչև հոնտեղի գըտնըլած հիւանդանոցնալ . ողորմելի հիւանդները իրենց անկողնիներէն ելած գետնը քըսվըռտըրելով կըփախչէին, աս կըրակին ձեռքէն ազատելու համար . բայց աս հիւանդանոցը վերջայէս խաղտեցաւ, նմանապէս մէկ ցորենոցմընալ՝ որ էր ասոր մօտիկ :

(Համառօտութիւն յօրագր • Կայսեր :

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա .

Մեհաթօ • 19 Մարտի :

Աս քաղաքս հրատարակեցաւ ժողովըրդեանը մէջ մէկ ծանուցման թուղթմը, որուն մէջ կըհրամայէ թէ երկրորդ գունդը աղքային պահապան զօրաց պատրաստըլին պատերազմ երթալու, ու ուրիշ հրամաններ այսպիսի օրինակաւ :

„ Հայրենիքը, ու աղքին և մեր սիրելի թագաւորին փառքը՝ կըբռնադատեն երկրորդ խումըր աղքային պահապանաց միաբանիւր ղինուորական գունդին հետ, պահելու համար ներքին խաղաղութիւն տեսնութեան : Հիշ մէկ այսպիսի պատուաւոր հրաճիրմանէմը . ամէնը ներկայանան ուրախութե, միայն հիմակվան ժամանակիս կարօտուելը լըցընելու համար : ուստի ամէն ծընած ներք 1772 էն մինչև 1793 կըհրաճիրվին գըրվելու, ու ցըցընելու իրենց նախանձաւորութիւն հայրենեաց սիրուն համար, և որոնք չեն կըրնար մասնակից ըլլալ աս հրաճիրման վախճանին՝ հիւանդութե և կամ ուրիշ մէկ բանիմը համար, դան ներկայա նան ու խնայընեն :

Իրաւոր կըրնայ ըսել մէկը՝ թէ ամէն նեկին չիկայ սէր հայրենեաց, թէ պովիէ, ուայցը այսպիսի փառաւոր հրաճիրմանքը՝ որ է ծառայել հայրենեաց և թագաւորին, շուտովը ի գործ չիդնէն, և որոնք զի հիշ մէկ պովիէուայիմը չըլլայ որ շինանայ աս տեսնութե ուղածը, կըպարտաւորին ամէն տանուաւորները՝ որոնք իրենց տունը ուրիշ վարձըով աղվերեն, խնայընել աս հրաճիրմանքը, և վերջը քաղքին կառավարութե տեսնիմալ խնայընէ իրեն տակի քըրաճիներուն վիճակը . և ով որ աս հրամանս չիկատարէնէ, պարտաւորի տուժելու հղէչէն մինչև 125 դէշ . և վերջը ինքը ան ձամբ պատասխանալ տայ դատատանին : Կըլանձնեք որչափ կարելիէնէ շուտով ի գործ գըրվի աս հարկաւոր հոգալիք բաները, և հիշ մէկ երիտասարդմը չիկրնայ բանիմը հետ պարախիւլ և տուն տեղ ըլլալ մինչև չիկատարէ աս ամէն իրեն պարտքերը . և անոնք որ աս ժամանակիս պարապաներուն մէջը ցըցունեն իրենց սէրը

թա .

Թագաւորին և հայրենեացը, կըրնան այնուհետեւ միշտ փափաքել ուրիշ երևելի բաներու:

Ինչպէս որ սահմանեցաւ՝ աս շարժական գունդերուն պաշտօնը պիտոր ըլլայ պահելու տէրութեան ներքին հանգստութիւնը ու ապահովութիւնը, ասոնք չեն երթար դուրսի եղած բանակէն անդին, թէ որ նոր հարկաւոր առիթմը հայրենեաց տէրութեան պաշտպանութեան չըստիպէ: ուստի ան ամէնքը որոնց պիտոր վիճակի աս գունդիս մէջը մշտնաշու փութան մշտնաշու, առանց որդուսն ըլլալու վիճակի, կրօնի, հայրերը մայրերը՝ գրեւ ասն իրենց որդիքը, մեծ եղբայրները՝ իրենց պղտիկ եղբայրները, որբերուն հոգացողները՝ իրենց տակի որբերը, աղքատները՝ իրենց աղքատորհմին որբերը:

Մօնաքօ • 16 Մարտի 1813:

Ատեան քաղաքական կառավարութե: (Օրագր • Կայսեր:)

Աւիստա • 20 Մարտի:

Շատ գունդեր Պալիէնացի զօրաց որչափ կարելի է նէ աս մտերմ ծամբայ պիտոր ելլան երթալու Սաքսոնիայի բանակին օգնութե համար, ուրտեղ պիտոր ըստ պատեն իրենց վերջին կարգադրութե:

Կէսնի զօրքը, որովչած անպահանջուէ զօրաց գունդին համար՝ որնոր կրկարգաւորվին կար Պօշմիային մէջը, ծամբայ ելան շուտով, երթալու պահելու իրենց յանձնը վաճ տեղերը: (Օրագր • Փարիզ:)

Կօմիտէ • 23 Մարտի:

Իւտիայէն եկած մարտի 20 ին խապարները կիմացնեն մեղի թէ մէկ պատերազմը չեղաւ աս քաղքիս չըջանակները, վասն զի խելմը ժամանակ է որ երկու կողմանէ ալ մէկ տեսակ զինադադարման պէս բանմընէ: Երկու տէրութեց զօրքը մէկզմէկու գիտաց ճակատած կեցերեն • ամմէն բերդերը և հարկաւոր տեղերը Եւրոպա գետին եղբայրին վրայ, Ֆրանսիայի զօրաց իշխանութե տակնէ • աս մեծ գետս երկու տէրութեան զօրաց մէջ կը ձեւացնէ մէկ պատենը երկու տէրութե զօրութե:

Ներուն դէմ: Մենք խապարմը չունինք ինչ բան որ կը պատահի գետին անդի կողմը, վասն զի բոլորովին կը տրած է հոնտեղի հաղորդակցութիւն մեզի հետ: Ասդի կողմը Ֆրանսիայի զօրութե օրէ օր կը զօրանայկոր, վասն զի միշտ նոր նոր պաշտպանութիւն կը հասնին կոր օգնութե: Իրեն օգնութիւն կամ մուրջին քովերէն: (Գաղթի Կօմիտէ:)

ՎԵՍԴՖԱԼԻԱ

Բառաւել • 15 Մարտի:

Շատ գաղթեալներ ու մասնաւորաց Թուրքեր կիմացնեն մեղի, թէ հիմակվան տէրութիւն սիրող մարդիկները հանած ըլլան ապստամբութե Վէսդֆալիայի տէրութե մէջ, բայց մենք կը վերկայենք՝ ինչպէս որ կը հաստատեն Վէսդֆալիայի բոլոր ժողովուրդնալ, թէ հիշ մէկ տօգոհութիւն թէպէտ և պղտիկ, չեն յըցուցած: Բոլոր Վէսդֆալիայի կը ըմբռնեն մէկզմէկ անցնել իրենց սերը ու յարգութե զը զը զը ըլլալով ամմէն մարդ կըրնայ իմանալ, թէ թէպէտ և հիմակվան ժամանակս մէկ քիւմը նեղութի ալ քաշեննէ, իրենք շատ երջանիկ են քան իրենց քովի եղբայրները, վասն զի կը կառավարվին մէկ ուսով ու հօրպէս ինամ ունի տէրութեները, արդար իրեն վճիռներուն մէջ, և ունի իրեն պահպանութեան համար խիստ կըրորիճ ու հաւատարիմ զօրք՝ որոնք ուրիշ բանի չեն բաղձար, բայց միայն առիթմը ըլլայ որ փառք վաստակին իրենց քաջութե, ինչպէս որ արդէն ալ վաստակած են:

(Մօնիթօն Վէսդֆալիայ:)

ՄԵԾՏՈՒԴԱՅՈՒԹԻԻՆ

Ֆուսիքօնթի:

Ֆուսիքօնթի • 24 Մարտի:

Մարտի 23 ին կը կոսովոր, թէ մէկ գունդ մը մոսկովներու զարնոված ըլլան Լաուէմպուռնի չըջանակները, և թէ մոսկովներէն բանմըն ու սպաննած ըլլան 3 հազար հոգի չափ: Աս գործողութիւնները հաւանական է որ Մօնաքօ Ֆրանսիայ ձէնէ:

նէւալին զօրքերը ըրած ըլլան, որոնք կել թային կոր Վիտմաէն՝ անցնելու անդի կողմը Էլլա գետին: (Օրագր. Փաբիլոս):

ՄԵԾ ՏՈՒԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Պատէնի:

Ռասարապր. 25 Մարտի:

Փռանքֆօնթէն 21 ին գրած խապարնէրուն կէօրէ, Պալիէուայի Թագաւորը ու Թագուհին Մօնաքօ իրենց մայրաքաղաքէն փախան Ինսբրուք՝ որ է մայրաքաղաքը Թիւնօրի: (Օրագր. Փաբիլոս):

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա.

Պար-Սոր-Օհաին. 16 Մարտի:

Լյուոր՝ առաւօտը սահաթը 7 ին, մէկ սաստիկ կըրակով բռնեց Ռէճճիլի Տուքային պալատը անհոգութիւն մէկ ստիտուի՝ սիւտանայիմը, ու այնպէս շուտով տարածվեցաւ բոցը, որ 3 սահաթական մէջ բոլոր պալատը միտիւր դարձուց, թէպէտ և ամէն կողմանէ ժողովուրդը վազեց օգնութի հասնելու համար ու մարեցու աս կըրակը, բայց վայրապար եղաւ իրենց բոլոր աշխատանքը, միայն մէկ քանի շարժական բաներ կըրցան խաղցցնէլ: (Օրագր. Կայէր):

Համապառնիւն մէկ նամակիւ, որիւր իշխեց Բօնիէ Ռէիլէ, Ճէնէուաւ Գորիստալին մէջ եղած զօրքերուն՝ պարէրապի մէջ պաշտօնապարհին:

Վալիխաուօլիտ. 9 Մարտի 1813:

Վիմացնեմ Հրամանքիդ տէրութեւ, որ Մեթհիս Ճէնէուալը հրամայօյլը 28 երդ ձիաւորներուն խումբին, նորէն մէկ յալութութիւն ըրաւ Մարբունէդի թշնամեաց դունդին գէմ աս ամսուս 23 ին: Աս Ճէնէուալը առջի իրիկվանէն իմացաւ թէ 400 ձիաւոր կայ թշնամեաց, Մէլկար քաղաքին մէջ. շուտով հրամայեց իրեն դունդին հեծնալ ձիերուն վրէ, ու 300 հոգիալ առաւ

իրեն հետ 17 երորդ դունդէն հանդերձ իրենց գլխաւորով՝ որուն անունը էր Տուլաու, ու սահաթը երկուքին առաւօտեան՝ մոտաւ աս քաղաքը վազելով յանկարծակի: Աս բանս երբոր տեսաւ թշնամին, մէկէն ջանաց զինքը պաշտպանէլ. բայց սրովհետեւ Փրանսըղին 17 երորդ խումբին զինուորները քաջութեամբ զարնըվեցան ասոնց հետ, շատը ըսպաննեցին ու մէկալ մնացածներ նալ բոլոր բռնեցին, որոնց թիւը կը հասնի 70 հոգիի, 4 օֆֆիլիալ ու 142 ձի: Մէլկար քաղաքին ճամբաները լըցվեցին մօրդու ու ձիու լէշերով:

Ռօքսօ ապստամբաց գլխաւորին դունդը խէլմը ժամանակ էր որ կըրենար Մայօր կային չլջանակները. անոր համար աս Մէթհիս Փրանսըղի ձիաւորներուն գլխաւորը՝ զատվեցաւ ասոնցմէ ամսուս 5 ին իրիկվան դէմ իրեն դունդով, ու գիշերը հասաւ Վիլաֆիւ, և ետքը հասաւ Քասթիօ. Փուէնթէ: Ռօքսօ երբոր տեսաւ որ դէմ չեկընար զնիւ Փռանսըղներուն կըրիճ ձիաւորներուն դէմ, փախաւ ու անցաւ Էլալ հոնտեղի եղած գետին անդի կողմը լողալով: Բռնըվեցաւ ասոնցմէ 8 մարդ, ու 39 ձի. մէկալ մնացածներէն 31 հոգի ըսպանվեցաւ և մեծ մասնալ գետին մէջ խրտրըվեցան: Մալկէր քաղաքին մէջ Փրանսըղներէն 2 հոգի վերաւորվեցաւ, անալ խիստ թեթեւ, ու 4 ձի ալ ստակեցաւ. իսկ Քասթիօֆուէնթին մէջ Փրանսըղը ամենին կորուստով չունեցաւ:

Բու Տէրութիւնը իմանայ աս իմ պատմածներէս, թէ Մէթհիս Ճէնէուալը յուն վարի առջի օրէն մինչև հիմայ 4 անգամ զարնըվեցաւ ասպրատմներուն հետ, որոնց մէջ թշնամիները կորսընցուցին 550 ձի, 150 հոգիալ գերի բռնըվեցաւ, 150 ալ ըսպանվեցաւ: Աս Ճէնէուալիս հետ միացերէն իմ իրենց ուժովը, նաւ 17 երորդ խումբին ընտրած զօրացը գլխաւորը Տուլաու ու Քաստաւը, զորոնք կալաչեմ Բու Տէրութիւնդ որ յանձնես կայսեր բարեսիրութեան:

Ճառայ քո ևն:

Հասարապէալ. Բօնիէ Ռէիլէ:
(Մօնիլոս):

Աս գործքս՝ որ է պատմութիւն հիմակվան ատենին, տասնըհինկ օրը մէյմը կըսըղվի:
ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: